

Striden om fiskerettane i Hodalsjøane mellom tynsetingar og hodølar i 1748

*Kommentarar til Arne O. Bakkens artikkel
i årboka for 1981*

Av Bjarne Grandum

Arne Bakken skriv her om rettsaka mellom hodølar og 3 tynsetingar, der dei tre måtte gje frå seg fiskerettar i Hodalsjøane i 1748.

Han hevdar her at dei trepålane som ein har funn ståande på botnen i Hodalsjøane, er ramma ned av tynsetingar fordi dei ville hemne seg på hodølane.

Denne lause påstanden finn eg svært urimeleg, og eg vil grunngje det.

Etter som eg forstår dei siterte rettsdokumenta, så var ikkje dette noka straffesak, men eit «udi mindelighet indgaaet forlig». Dei pengane som dei tre tynsetingane gjekk med på å betale, var heller ikkje noka bot i strafferettsleg forstand, men eit vederlag for hodølanes saksomkostningar «samt møye og besværligheder».

For det første: Når partane gjekk med på eit frivillig forlik så var det vanleg at dei respekterte avgjerda. Det er difor heilt urimeleg at tynsetingane sette i gang ein så møysam hemnaksjon mot sitt eige forlik.

For det andre: Desse lange og tunge stokkane må vere ramma ned gjennom isen på vinterstid. Det må ha vore eit stort arbeid som kravde mye tid og mange mann. Dei må ha hatt med seg både hestar og utstyr.

Så mykje verksemd som det var ute i hodalskogane på den tida, så måtte tynsetingane rekne med å bli oppdaga. I så fall ville ei slik ugjerning bli hardt straffa. På vinterstid var det lett å rekkje spor. Hodølane ville lett finne ut kor tømmeret var hogge. Tynsetingane kunne vel ikkje ha kjørt det med seg heimafrå?

Det er også svært urimeleg at folk ville ofre arbeid og tid på ein slik ekspedisjon i ei tid da dei hadde meir enn nok med å greie pliktleveransene til bergverka.

Nei, her lyt ein nok finne andre forklaringer, og da ligg det nær å tru at det er hodølar som har ramma ned pålane.

No må ein vere klar over at trevirke ikkje rotnar i vatn. Pålane kan difor like godt vere tusen år gamle som to hundre. Det er også funne slike tre i Finnstadsjøen.

Gjennom tidene har det vore mykje usemje om bruken av not istaden for andre fiskereiskapar. Det har vel helst vore dei rike som har hatt råd til å halde så dyr reiskap. Så vart det misunning. Når det vart for lite fisk, fekk notdragarane skylda. Dei «sopte tjønna rein,» og dei øydela gytinga.

Difor er det truleg at det før i tida så vel som i vår tid har vore forbod mot notdraging. I så fall var det ikkje urimeleg at hodølar ramma ned pålar for å hindre andre hodølar eller utabygds i å bryte slike forbod. Eller folk kan han ramma ned pålar for å verne visse gyteplassar. Det er jo funne tuft etter ein bygd gyteplass også?

Desse gamle stokkane er interessante, og dei kan ha eit eller anna å fortelje dersom dei blir granska. Ein bør difor ikkje rive dei opp utan vidare, men få dei kartlagt og tidfesta.

Kanskje skogbruksmuseet kunne hjelpe til med det?